

UDK 912(436.5=163.6):376.7

1.04 Strokovni članek

Prejeto: 5. 4. 2007

Franc Kukovica*

Dvojezični zemljevid za šolarje na avstrijskem Koroškem

A bilingual map for pupils in Austrian Carinthia

Izvleček

Avtor predstavlja dvojezični zemljevid Koroške, ki ga je leta 2004 izdalo Strokovno pedagoško združenje (Pädagogische Fachvereinigung) v Celovcu / Klagenfurt za otroke, ki se v dvojezičnih ljudskih šolah na avstrijskem Koroškem učijo v nemškem in slovenskem jeziku. Ta učni pripomoček je prvi dvojezični zemljevid posebej namenjen za šolski pouk. Članek tudi kritično obravnava stališča šolskih oblasti in odmeve na ta zemljevid v nemškem tisku.

Abstract

The author presents a bilingual map of Carinthia, published in 2004 by the Pädagogische Fachvereinigung (Professional Pedagogic Society) for children who in bilingual schools in Austrian Carinthia attend lessons in both German and Slovene. This teaching tool represents the first bilingual map aimed specifically at school lessons. The article also critically deals with the views of school authorities and with the reactions to the map in the Austrian German-language press.

Nemški nacionalisti v avstrijski zvezni deželi Koroški vedno spet zastrupljajo narodnostno-politično ozračje; otežkočajo predvsem enakopravno sožitje slovensko in nemško govorečih Korošcev in preprečujejo vidnost in uporabo slovenskega jezika v javnosti. Slovenska javnost je sicer obveščena o političnem dogajanju na avstrijskem Koroškem, o pritisku nekaterih pomembnih članov Koroške deželne vlade (trenutno iz vrst vladajoče Haiderjeve BZÖ) na slovensko manjšino v deželi, npr. o onemogočanju rabe slovenskega jezika v javnosti in preprečevanju postavitve dvojezičnih krajevnih napisov, a način prefinjenega hujskanja proti koroškim Slovencem in stalnega vzdrževanja protislovenskega političnega ozračja na Koroškem s pomočjo izmišljotin, groženj in neresnic večini ni znan. Pritisk na slovensko manjšino se je že vedno izvajal iz pozicije moči vladajočih potom ukazov deželnim uradnikom, ki so pogosto z navdušenjem prirejali, tolmačili in pačili zakone ter ustavni člen 7 ADP (Avstrijske državne pogodbe iz leta 1955) tako, da so lahko pripravili od nadrejenih zaželeno odredbo in ukaze. Protislovensko dogajanje na Koroškem, katero navadno sprožijo posamezni koroški politiki, opisujem ob treh primerih v zadevah obveznega šolstva: "star" primer iz leta 1986, novejša iz leta 2005 in 2006.

* Franc Kukovica, ravnatelj v p., Miklavčevo – Žitara vas, Avstrija.

Nalepka Ein kluger Kopf / Bistra glava

Javna dvojezična ljudska šola ne sme opozarjati starše otrok na prednosti znanja tudi slovenskega jezika

Da je preprečevanje rabe in učenja slovenskega jezika na Koroškem tradicija, priča tudi prepoved Deželnega šolskega sveta za Koroško v zvezi z obešanjem plakatov v koroških javnih dvojezičnih ljudskih šolah. Plakat in posebni nalepki naj bi starše vzpodbujali k prijavi otroka k dvojezičnemu pouku na dvojezičnih šolah po Koroškem. V tradicionalnem protislovenskem duhu previdno formulirana prepoved je datirana s 15. 5. 1986. To je le eden od številnih primerov. Namesto da bi Deželni šolski svet za Koroško podpiral napore za povečanje prijav k dvojezičnemu pouku, kar bi bistveno prispevalo k izboljšanju sožitja slovensko in nemško govorečih Korošcev, se klanja deželnim nemškonacionalnim krogom in spretno streže njihovim željam po nadaljnjem zatiranju slovenskega jezika. Svojo prepoved Deželni šolski svet utemeljuje s tem, da v osebno dobro učencev in učenk, medsebojnemu spoštovanju ter enakopravnosti in miru na Koroškem namenjene plakate in nalepke imenuje "Werbung für schulfremde Zwecke" (reklama za šoli tuje namene). Učenje (maternega) jezika je torej šoli tuj namen. Da se lahko sklicujejo na nek zakon, tega tako interpretirajo, da lahko rečemo: lažejo!

Na južnem Koroškem obstaja javna avstrijska dvojezična ljudska šola, ki jo obiskujejo vsi otroci z dvojezičnega ozemlja. Za dvojezičen pouk, v slovenskem

Gospodinjstvo Politinska glasilna v gostinoti

BISTRA GLAVA

Dragi starši!

Omogočite svojim otrokom obširno šolsko izobrazbo v **obeh** jezikih – v slovenščini in nemščini!

Skupni dvojezični pouk je osnovni pogoj za **mirno sožitje** v sosesčini južnih Korošcev.

Dobro znanje materniščine in „jezika soseda“ poveča **poklene možnosti** in pospešuje **gospodarski razvoj** regije.

Omogočite svojim otrokom, da se poglobijo v **jezikovno in kulturno bogastvo** materniščine! To je podlaga za učenje drugih jezikov.

Izkoristite edinstveno priložnost, ki jo Vam nudita naša domača kultura in avstrijska šola na južnem Koroškem.

Prijave od 1. do 20. marca

Ravnatelj in učitelji na Vaši šoli Vam dajo nadaljnja pojasnila.

SE UČI SLOVENSKO

Isolatorij za izobrazbo: Pedagoški strokovnjak, Turnauer Straße 10, A-9500 Klagenfurt
Tisk: Diers, 9500 Klagenfurt, Turnauer Straße 10

An einen Haushalt Postgebühren hier bezahlt

EIN KLUGER KOPF

Liebe Eltern!

Ermöglichen Sie Ihren Kindern eine umfassende schulische Ausbildung in **beiden** Sprachen – in Deutsch und Slowenisch!

Gemeinsamer zweisprachiger Unterricht ist eine wichtige Voraussetzung für ein friedliches Miteinander von Nachbarn in Südkärnten.

Die „Sprache des Nachbarn“ zu sprechen, erhöht die **Berufschancen** und fördert die **wirtschaftliche Entwicklung** der Region.

Ermöglichen Sie Ihren Kindern, den Reichtum **zweier Kulturkreise** kennenzulernen!

Nützen Sie diese einzigartige Chance, die Ihnen diese unsere heimische Kultur und die österreichische Schule in Südkärnten bieten.

Anmeldungen vom 1. bis 20. März

Schulleiter und Lehrpersonen Ihrer Schule geben Ihnen weitere Auskünfte.

LERNT AUCH SLOWENISCH

Eigentümer, Herausgeber und Verleger: Pedagoški strokovnjak, Turnauer Straße 10, A-9500 Klagenfurt
Druck: Diers, Klagenfurt, Turnauer Straße 10

Plakat *Bistra glava / Ein kluger Kopf*

in nemškem jeziku, je treba otroka od leta 1958 dalje prijaviti ob vstopu v šolo. Sicer je otrok v dvojezični šoli (od 1945 do 1958 so se vsi otroci dvojezičnega ozemlja učili tudi slovenščine) deležen le pouka v nemškem jeziku.

Šolski urad si je na Koroškem tako prepoved lahko dovolil le, ker je imel vso politično in uradno podporo takrat še obstoječega protislovenskega deželnega tristrankarskega pakta med strankami SPÖ, ÖVP in FPÖ (socialisti, ljudska stranka in svobodnjaki). Takratni predsednik Deželnega šolskega sveta za Koroško Karl Kircher je svojo nacionalsocialistično vzgojo doživljal med drugo svetovno vojno kot dijak nemškega učiteljišča v Kranju na Gorenjskem, pokrajini, ki je takrat spadala k deželi Koroški, torej k Nemškemu rajhu in je bilo prepovedano govoriti slovensko.

Avstrijska rektorska konferenca je v svojem obširnem poročilu "*Lage und Perspektiven der Volksgruppen in Österreich*" (Položaj in perspektive narodnih manjšin v Avstriji) iz leta 1989 ugotovila tudi klavarno stanje pri podpori slovenske manjšine in vrednotenju njenega jezika na Koroškem, kar se da razbrati iz naslednjih ugotovitev:

"Koroška je primer za to, kako nacionalizem zatira jezike manjšin, pa tudi za to, da demokratično urejena država še ni porok za uspešno napredovanje jezikovne manjšine."

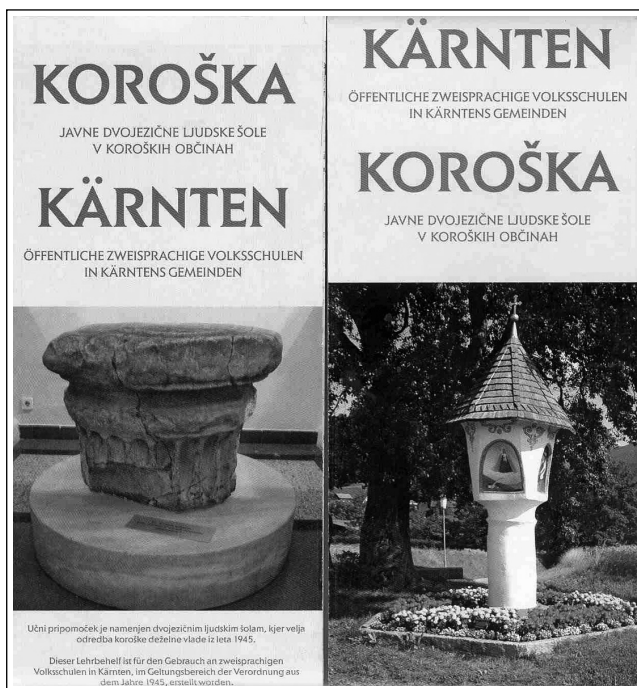
"Manjšine ne obstajajo ali izginjajo same od sebe. Dobršen del problemov, ki odločajo o njihovem obstoju, soustvarja večinska družba."

“Uspesna pomoč manjšini odgovarja sodobnim predstavam o premagovanju klasične nacionalne države in z njo povezano zmotno potjo nacionalizma in centralizma.”

Župan skuša onemogočiti pouk slovenščine v šoli

Novejši primer zapostavljanja slovenskega jezika na Koroškem in poskus onemogočanja učenja slovenščine v šoli se je zgodil na območju veljavnosti Zakona o manjšinskem šolstvu marca 2006 v Grabštanju, rojstnem kraju Ožbalta Gutsmana (1727 – 1790), ki je leta 1777 napisal tretjo slovensko slovnico *Win-dische Sprachlehre*. Takrat se je na Koroškem v nemščini za označevanje vsega slovenskega uporabljala oznaka *vindiš*. Slovnica, natisnjena v Celovcu, je doživela šest izdaj. Gutsman je prvi pravilno sestavil šest sklonov in s slovarjem leta 1789 vnesel v slovenski jezik precej koroških besed.

V Grabštanju se je po mnogih letih za prvi razred šolskega leta 2006/07 prijavilo k dvojezičnemu pouku sedem otrok. Grabštanski župan Valentin Deutschmann je v občinskem listu marca 2006 poročal svojim občanom, da se že desetletja trudi, da za ljudsko šolo v Grabštanju ne bi veljal Zakon o manjšinskem

Koroška. Javne dvojezične ljudske šole v koroških občinah / Kärnten. Öffentliche zweisprachige Volksschulen in Kärntens Gemeinden. Učni pripomoček / Lehrbehelf, Klagenfurt / Celovec 2004, 1: 75.000.

šolstvu, kar bi onemogočilo dvojezični pouk. Zaman. Piše, ker to očitno želi, da starši prijavljenih otrok sedaj lahko še odstopijo od svoje zahteve. Stavlja se vprašanje: Je za župana učenje slovenščine v Grabštanju katastrofa in nekaj nečastnega? Svojčas so nacisti Slovence in s tem tudi njihov jezik določili za manjvredne. Pa menda na zadevo ne gleda s tega zornega kota! Na podoben nečasten način skrbijo za "mir in red" v deželi mnogi nemško-nacionalni politiki. Nekateri med njimi radi obračajo resnico, zadeve politizirajo in izkoriščajo v strankarske namene. Trenutni deželni glavar Haider se obnaša podobno.

Občan in umetnik Thomas Hoke se je odzval na pisanje župana Deutschmanna (dnevnik *Kleine Zeitung* in *Radio Celovec*, oboje 30. 4. 2006). V svoji izjavi pravi, da ni mogel verjeti očem, da bere kaj takega. Meni, da župan na starše prijavljenih otrok izvaja pritisk in da ni razumeti, zakaj otrokom jemlje možnost učenja jezika, ki ga bodo morda v tej evropski regiji potrebovali v svojem poklicu. Župana sprašuje, ali še vedno ne ve, da je znanje slovenskega jezika prednost pri poslovanju v regionalnem gospodarstvu.

Žal na Koroškem stari nemškonacionalni cilji in krčevito oklepanje parol iz preteklosti še niso preteklost. Kljub oviram se je za prijavljene otroke v šolskem letu 2006/07 pričel pouk v obeh deželnih jezikih, slovenščini in nemščini.

Dvojezični zemljevid kot pretveza za ponovni napad na koroške Slovence z lažnim argumentom slovenizacije Koroške in oživljanja povojnih ozemeljskih zahtev

Strokovno pedagoško združenje (SPZdr), društvo slovenskega učiteljstva na Koroškem, skrbi že preko 20 let za natis najrazličnejših učnih pripomočkov predvsem za pouk slovenskega jezika v javnih dvojezičnih ljudskih šolah na Koroškem.

Po odločitvi avstrijskega ustavnega sodišča (po vložitvi tožbe smo čakali na odločitev 5 let) je s šolskim letom 2001/02 postal tudi 4. razred (4. šolska stopnja) dvojezične ljudske šole dvojezičen. Dotlej je obsegala dvojezična šola le prve tri razrede, kjer so vse predmete poučevali v slovenskem in nemškem jeziku. V 4. razredu je bil pouk le še v nemškem jeziku, slovenščin so poučevali kot predmet.

Pri pouku domoznanstva smo v 4. razredu že vsa leta čutili pomanjkanje zemljevida, ki bi za dvojezično ozemlje Koroške upošteval označbe krajev, gora, voda, ... tudi v slovenskem jeziku. Kot zaključek moje dvajsetletne založniške dejavnosti pri SPZdr sem po moji zamisli s strokovno pomočjo Geodetskega zavoda Slovenije uspel natisniti prvi dvojezični zemljevid območja javnega dvojezičnega ljudskega šolstva na Koroškem po sklepu provizorične koroške deželne vlade 3. oktobra 1945. Na zemljevidu so zarisane občinske meje, vse vasi, večina zaselkov in šole, kar je novost. Zemljevid smo imenovali "*Koroška, javne dvojezič-*

ne ljudske šole v koroških občinah". Na dvojezičnem zemljevidu je opisan nastanek območja javnega dvojezičnega šolstva, imenovane so vse šole, šolski okoliši, koroški rezultati vseh uradnih ljudskih štetij in predlogi za uporabo zemljevida. Zemljevid je bil dotiskan zadnje dni leta 2004. Še pozimi 2004/2005 smo ga razdelili vsem učencem in učenkam 2., 3. in 4. razredov.

Odgovorni referent za šolstvo pri Koroški deželni vladi in takrat tudi predsednik Haiderjeve FPÖ Martin Strutz je kot pričakovano nespodobno in politično nepremišljeno po koroško reagiral. Koroški časopis *"Kärntner Krone"* je 20. marca 2005 objavil ponatisnjeni članek, kjer beremo tudi o slovenizaciji dežele in konča z besedami Strutza: *"Izdal bom ukaz, da se zemljevid pri pouku ne sme uporabljati. To je produkt zaostrovalcev, ki hočejo motiti mir v deželi."*

Je Strutz zares mislil, da se bomo ustrašili njegovega zastraševanja, ki izhaja vsaj deloma tudi iz nepoznavanja zakonodaje? Po letu 1945 je bila nacistična zakonodaja razveljavljena.

Pripravil sem besedilo za tiskovno izjavo, ki jo je Narodni svet koroških Slovencev nespremenjeno prevzel 6. 4. 2005 v svojo tiskovno izjavo in ga še kot prevod v nemščino razposlal vsem časopisom. Zveza slovenskih organizacij na Koroškem se je o zadevi zemljevida oglasila 30. 3. 2005 na svojem internetnem informacijskem portalu.

Nato je o zemljevidu utihnilo. Po šolah so ga uporabljali. Ni znano, da bi se kdo tako močno ustrašil in se tega ne upal, saj na šole ni prišlo nobene prepovedi. Obravnava dvojezičnega zemljevida v časopisu je služilo očitvidno le vzdrževanju protislovenskega ozračja za neinformirano ali napačno informirano koroško prebivalstvo, ki je zaradi takih in podobnih informacij protislovenskega duha. Zadeva je pozabljena – sem si mislil.

V publikaciji *"Zgodovinskega društva za Koroško"*, Carinthia I iz leta 2006, 196. letnik, razposlani konec leta 2006, je na šestih straneh (strani 185 do 190) natisnjen prispevek koroškega zgodovinarja *Wilhelma Wadla* *"Svojevrstni učni pripomoček"*.¹ Gospod Wadl je pomemben uradnik inštitucije, podrejene koroški deželni vladi, in je dolžan delati po naročilih svojih nadrejenih. Omenjeni prispevek v društveni publikaciji nikakor ni nastal slučajno, saj se zgodovinarji do sedaj z učili nikoli niso ukvarjali. Škoda, da se niso. V koroških učbenikih je namreč polno pomanjkljivosti – napačnega in manjkajočega – kar se tiče slovenske manjšine na Koroškem. Obstoj te je bil v učbenikih skoraj vedno popolnoma zamolčan.

Gospod Wadl, šef Deželnega arhiva, svoj prispevek sklene sledeče: *"Offenkundig herrscht im Bereich des zweisprachigen Schulwesens Narrenfreiheit außerhalb der Gesetze."* (Očitvidno obstajajo na območju dvojezičnega šolstva norcem priznana svoboda zunaj zakonov).

1 Wilhelm Wadl, Ein eigenartiger Lehrbehelf, Carinthia, Klagenfurt 2006, 185-190.

Par tednov pozneje nam je pošteno misleč nemško govoreči Korošec izročil zemljevid Koroške, natisnjen pri "Stiefel Wandkarten-Verlag, 8630 Mariazell", ki se je delil učencem in učenkam na ljudskih šolah severno od Celovca. Zveza slovenskih organizacij je po koroško spačeni zemljevid poslala gospodu zgodovinarju Wadlu v oceno. Prav radoveden sem, če bo ta odvisni znanstvenik objavil oceno in ali se bo sploh upal napisati kako stališče. Kako bo komentiral izpuščanje uzakonjenih, a manjkajočih slovenskih krajevnih imen na dvojezičnem Koroškem, kako bo utemeljil nemška imena v Sloveniji, kjer ni nobene manjšine, in, in, in? Bo gospod Wadl kdaj uvidel, da se na Koroškem znanosti namenjene publikacije še vedno izrabljajo v politične namene, da z omenjenim njegovim prispevkom škoduje ugledu znanosti ter da se diskvalificira on sam, ker zamolči obče poznana dejstva.

Ker se mi zdi Wadlov prispevek *Svojevrsten učni pripomoček* po vsebini nekorekten, svojevrstno politično polemičen in nestrokovnen; skratka nesramen, sem napisal oceno, ki takemu pisanju pripada. Objavljena je bila januarja 2007 v slovenskem tedniku *Novice*.

Ponesrečen poskus ocene dvojezičnega zemljevida

Pripombe k prispevku "Svojevrsten učni pripomoček", Wilhelm Wadl, Carinthia I, 2006, stran 185 do 190.

Ob začetku je treba ugotoviti: Prispevek zgodovinarja gospoda dr. Wilhelma Wadla v publikaciji Carinthia I je ponesrečen poskus ocene dvojezičnega zemljevida "KÄRNTEN/Öffentliche zweisprachige Volksschulen in Kärntens Gemeinden – KOROŠKA/javne dvojezične ljudske šole v koroških občinah", ker je politično zasnovan in je zato izpadel kot nestrokovno pisanje strokovnjaka. V četrti vrstici je nepravilno naveden celo naslov zemljevida.

V koroški publikaciji Carinthia se posveča pozornost učnemu pripomočku, kar je novost. Novost je tudi prvi zemljevid javnega dvojezičnega ljudskega šolstva na ozemlju južne Koroške, katerega obseg niso določili koroški Slovenci, temveč Koroška deželna vlada leta 1945 na osnovi takratnega dejanskega stanja močne rabe slovenskega jezika.

Pisec pri ocenjevanju zelo pogosto zapušča znanstvene kriterije in se spusti na nivo tradicionalnega, od koroške oblasti začrtanega in zaželenega pisanja. Kot zgodovinar posebno dobro pozna močno ponemčevanje koroških Slovencev po letu 1920 in nadaljevanje ponemčevanja ter zapostavljanja po 2. svetovni vojni. Poleg političnega značaja se najde v njegovem pisanju tudi nekaj, kar razumem kot podtikavanje.

Ne želi, da bi otroci v šoli spoznali tudi slovenska imena krajev, kjer živijo, a tam krajevnih napisov morda zaradi krivičnih političnih odločitev, vzete v zakon, ni. Zakaj se ne zgleduje po stanju na Južnem Tirolskem? Tam sta po letu 1945

predvsem gospodarsko močni deželi Avstrija in Bavarska celo z velikanskimi vsotami denarja zgradili vse vzgojne ustanove in šole ter so v šolah v rabi celo avstrijski učbeniki, ki jih da Avstrija otrokom brezplačno na razpolago. Pred leti sem se čudil, da so otroci npr. v tretjem razredu imeli avstrijsko računico in se v Italiji učili računanja s šilingi in ne z lirami.

Znano je, da v šolah poleg učbenikov potrebujejo tudi različne didaktične učne pripomočke. Učne pripomočke v nemškem jeziku je mogoče povsod kupiti. Teh v slovenskem jeziku pred dvajsetimi leti sploh ni bilo, ker odgovorni za šolstvo pri Koroški deželni vladi za kaj takega ne skrbijo. Samopomoč dvojezičnega učiteljstva, ki sem jo organiziral in vodil 20 let, je bila zelo plodna, saj smo pripravili in natisnili nad 40 najrazličnejših učnih pripomočkov.

Gospod Wadl zelo dobro ve, da učni pripomočki za rabo pri pouku ne potrebujejo dovoljenja šolskih oblasti.

Zakaj politično ocenjevanje še v 21. stoletju?

V prispevku so nekatere opombe zelo tendenciozne in se mi zdi, da v Evropi brez meja in ne spadajo v resne obravnave. Nastane vtis, kot da se podpirajo nadaljnji poskusi prikazovanja Koroške kot samo nemške dežele in to, kar počne deželni glavar Haider. So pomembni koroški deželni uradniki zavezani podpreti zadržanje nekaterih politikov pri izvajanju koroškim Slovencem in deželi Koroški škodljivih ukrepov? Se hoče nadalje na Koroškem vzdrževati protislovensko ozračje s ciljem, koroškim Slovencem zabraniti bistvene potrebe?

Marsikateri zemljevid vsebuje napake, je preveč natrpan, vsebuje premalo, ... Ta del Koroške na omenjenem dvojezičnem zemljevidu naj otrokom olajša spoznavanje njihove domovine, kakršna je bila in je deloma še. Dejstvo je, da je deloma nasilno ponemčevanje v teku dveh stoletij jezikovno podobo južne Koroške popolnoma spremenilo.

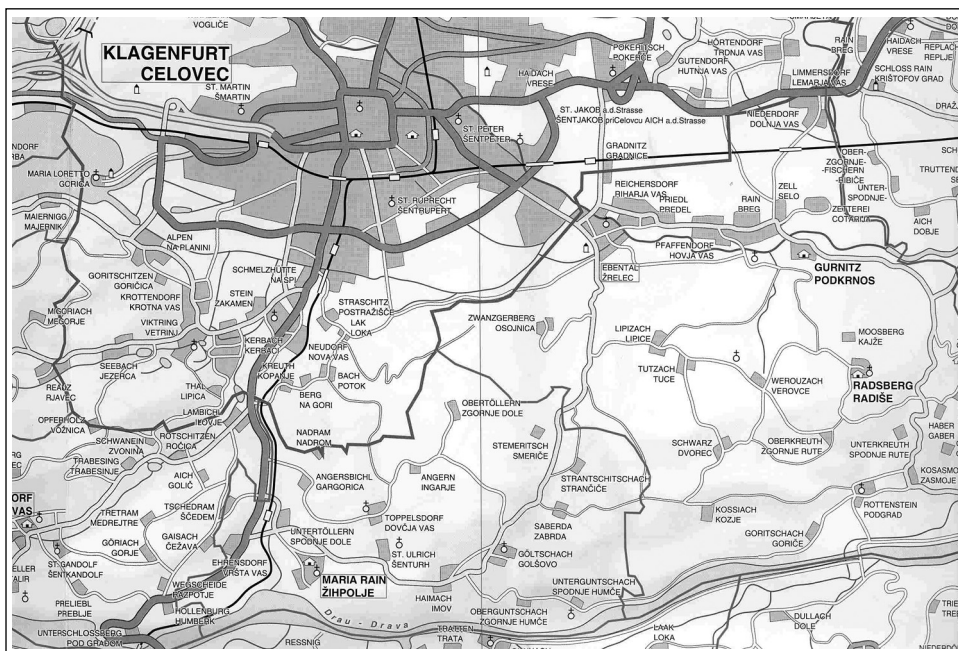
O naslednjih poimenovanih odstavkih v prispevku bi bilo mnogo za napisati: Dvojezičnost da, vendar konsekventno! Ena narodnostna skupina uničuje drugo! Eksonimi da, vendar konsekventno! in Kdo se iz koga norčuje?

Opazno je, da po mojem mnenju iz njih zaudarja po tradiciji za mnoge koroške pisce značilen nacionalizem in na glavo obrnjena argumentacija, da bi bralcem prikrili domá na Koroškem vzdrževano vzdušje nestrpnosti do slovenske manjšine in nanjo valili krivdo za karkoli že. Kar se v prispevku ne more ocenjevati, se enostavno ne omeni.

Iz ocene zemljevida veje nepriznavanje 7. člena ADP in skrivanje za krivičnimi zakoni.

Nekaj o odstavkih, poimenovanih: Realnosti tuja miselnost zahtev prilaščanja in Ali za dvojezično šolo ne veljajo obstoječi zakoni?

Vsiljene uredbe in zakoni ter uradna štetja niso prikaz resničnega stanja jezikovnih razmer na dvojezičnem ozemlju, ne sedaj in ne v preteklosti. Posebej zgodovinarjem je to dobro znano. Republika Avstrija je 30. 6. 2000 v poročilu

Koroška. Javne dvojezične ljudske šole v koroških občinah / Kärnten. Öffentliche zweisprachige Volksschulen in Kärntens Gemeinden. Izrez zemljevida.

mednarodni ustanovi za zaščito nacionalnih manjšin navedla 59.000 govorcev slovenskega jezika na Koroškem, od katerih pa se je velik del popolnoma odtujil slovenski kulturi, ne po lastni krivdi.

Zgodovinar gospod dr. Wilhelm Wadl se pri krajevnih imenih na zemljevidu spotika zaradi rabe "vas" namesto "ves", ker je na Koroškem trenutno uradno zapovedana "ves". Zares se v koroških slovenskih dialektih zelo pogosto rabi stara oblika "ves". Ne morem drugače, kot da vam, gospod Wadl, povem, da pričakujem vaš predlog o spremembi imena "Klagenfurt" v "Klognfurt". V nemških dialektih na Koroškem je v pogovoru namreč običajna raba za Celovec "Klognfurt". Po vašem ni treba uporabljati oblik pisnega jezika. Pri svojčasnih predlogih dežele Koroške za pisavo peščice slovenskih krajevnih imen, pozneje uzakonjenih, in jih je nekje poiskal, predlagal in zagovarjal vaš predhodnik dr. Alfred Ogris (takrat visok uradnik dežele Koroške) se je npr. za "Globasnica" napisalo "Klobasnica". Poznamo še nekaj uradno zapovedanih popačenih krajevnih imen. Na našem zemljevidu je vsekakor manj napak, kot jih je očitno takrat zahtevala uradna Koroška, in to pod okriljem znanosti, kar ni povsem novo.

Se ni nekdo hotel norčevati iz slovenskega jezika in koroških Slovencev, ki niso smeli sami predlagati in določiti krajevna imena svojih vasi? Deželni glavar Haider niti ne prizna enakovrednosti nemških in slovenskih krajevnih imen.

V naslednji izdaji publikacije Carinthia pričakujem, da se boste vi, gospod

Schulreferent lässt in Laibach gedrucktes „Unterrichtsmittel“ per Weisung einziehen

Wirbel um zweisprachige Karte

Ein Landkarte von Kärnten – in Laibach für Kärntner zweisprachige Schulen gedruckt – sorgt für Aufregung. Die Autoren richten sich dabei nach einer Verordnung aus dem Jahr 1945 und „slowenisieren“ gleich zwei Drittel des Landes. Schulreferent Martin Strutz lässt das umstrittene „Unterrichtsmittel“ jetzt einziehen.

„Dieser Lehrbehelf ist für den Gebrauch an zweisprachigen Volksschulen in Kärnten, im Geltungsbereich der Verordnung aus dem Jahre 1945, erstellt worden“, steht auf dem Kartenumschlag. Innen ist dann erklärt, dass demnach alle Volksschüler in diesem Bereich ursprünglich deutsch und slowenisch lernen mussten. Und dass erst „auf Betreiben deutsch ausgerichteter Vereine das verpflichtende Erlernen beider Landessprachen abgeschafft wurde. Seit 1959 muss ein Kind ja nur nach Zustimmung des gesetzlichen Vertreters zweisprachig unterrichtet werden. Die Karte selbst zeigt halb Kärnten mit zweispra-

chigen Ortsbezeichnungen, bis hinauf nach Wolfsberg („Volšperk“) und Hermagor („Šmohor“). Sogar Berge wie die Gerlitzen („Osojščica“) und der Magdalenenberg („Stalenska gora“) oder Seen wie der Wörther See („Vrbsko jezero“) werden zweisprachig ausgewiesen. Und sowohl Fürstenstein als auch der Herzogstuhl werden als „Denk-

mäler eines Staatsgebildes der Slowenen“ bezeichnet.

Schulreferent Martin Strutz sieht den brandneuen, erst im Jahre 2004 erstellten „Lehrbehelf“ als Provokation: „Ich werde eine Weisung erteilen, dass die Karte im Unterricht nicht verwendet werden darf. Das ist das Produkt von Scharfmachern, die den Frieden im Land stören wollen.“

◀ Diese Karte soll als „Lehrbehelf“ in zweisprachigen Schulen dienen. Das Land lässt sie jetzt aber verbieten.

Članek o dvojezičnem zemljevidu kot učnem pripomočku. Kärntner Krone, 20. 3. 2005, str. 12.

Wadl razpisali o vzrokih padanja števila slovensko govorečih oseb pri uradnih štetjih na Koroškem od 85.000 leta 1880 na 12.500 leta 2001, o ponemčevanju v šolstvu, o predpisih, uredbah in zakonih, ki na Koroškem ne upoštevajo določil 7. člena Avstrijske državne pogodbe, o nespoštovanju odločb ustavnega sodišča po koroških politikih in vaši „tezi“, zakaj se na Koroškem na prvem dvojezičnem zemljevidu namenjenemu šolski mladini ne smejo uporabljati vsa slovenska krajevna imena.

Za zaključek moje vsekakor površne ocene vašega prispevka v Carinthiji – saj nisem strokovnjak – ugotavljam še: tam niso omenjene nobene obrazložitve, ki so natisnjene na zemljevidu! Npr., da je ozemlje dvojezičnega šolstva na Koroškem določila Koroška deželna vlada 3. 10. 1945, da so pripisani šolski okoliši po stanju iz leta 1959, da so zarisane občinske meje najnovejšega stanja, da so rdeče obrobljena imena vasi in mest, po katerih je občina poimenovana, idr. Vse to iz metodično-didaktičnih potreb. Da pa zemljevid ne postane preveč natrpan z raz-

ličnimi podatki, je marsikaj izpuščenega, morda res preveč. Predlagam, da dovolite in omogočite koroškim slovenskim strokovnjakom, ki dobro poznajo tudi upravičene potrebe koroških Slovencev, popravo in ponatis zemljevida ter prevzame vse stroške tudi za razdelitev med šolsko mladino. Vse to smo namreč iz potrebe po dvojezičnem zemljevidu napravili sami in večji del brezplačno.”²

Koroški nacionalizem ni v skladu z zakonodajo Evropske unije

Uradna Koroška je doslej vedno skrbela za redne najrazličnejše neresnične objave v javnih medijih in publikacijah, ki so bile izrecno politične narave in škodovala nam koroškim Slovincem. Svobodnjaki, ob ustanovitvi stranke par let po vojni (sprva kot VdU) sami bivši nacionalsocialisti, trenutno razcepljeni na stranki FPÖ in BZÖ, ki stavlja deželnega glavarja, so tradicionalno vseskozi ovirali uresničitev člena 7 avstrijske državne pogodbe (ADP) in poskušali odpraviti javno dvojezično ljudsko šolo. Do nedavnega so znali vpreči v njihov voz stranki SPÖ in ÖVP in opravljali to delo desetletja skupno. Stalno so načrtno zalagali prebivalstvo z neresničnimi informacijami, npr. o slovenizaciji dežele Koroške s ciljem, preprečiti dobro sožitje nemško in slovensko govorečih Korošcev. Dobro sožitje bi oviralo doseg strankarsko-političnih ciljev pri delitvi oblasti. Z ljudmi je treba manipulirati, kar omogoča demokracija z nevarno svobodo misli in izražanja. V preteklosti je podobno obnašanje vedno spet povzročalo nastanek diktatur in trpljenja; tudi Hitler je na tak način postal vodja nemškega naroda. Kar danes počenja koroški deželni glavar Haider pri dvojezičnih krajevnih napisih, ocenjujem kot nezaslišano početje v demokratični družbi ter nevarno hujskanje prebivalstva ob zasmehovanju najvišjih sodstvenih inštitucij pravne države in službi strankarskim ciljem. Količ kaj samostojno misleči in normalno čuteči nemški sodeželani, do sedaj po nekaterih koroških politikih po navadah iz 19. in 20. stoletja neodgovorno zavedeni na nemško-nacionalno stezo sovrašta napram koroškim Slovincem, bi morali v 21. stoletju, ko se Evropa združuje spregledati, spremeniti svoje mnenje in ga izraziti pri naslednjih deželnozborskih volitvah. V zvrst informiranja s ciljem vzdrževanja protislovenskega ozračja na Koroškem spada tudi vtikanje v zadeve Republike Slovenije, npr. iskanje nemške manjšine v Sloveniji tudi tam, kjer je ni.

---

2 Franc Kukovica, Ponesrečen poskus ocene dvojezičnega zemljevida. Pripombe k prispevku "Svojevrsen učni pripomoček", Wilhelm Wadl, Carinthia I, 2006, strani 185 do 190, *Novice*, Celovec, 5. 1. 2007, str. 21.

Stališče zgodovinskega društva do pisave dvojezičnih krajevnih imen

Uporabljanje znanstvenih inštitucij v podporo političnim ciljem ni novo. V zadnjem času to stopa v ozadje, ker se v demokratičnih državah velika večina univerzitetnih profesorjev ne pusti izrabljati v politične namene. Zaradi védenja tega sem se tem bolj začudil objavi stališča koroškega zgodovinskega društva na strani 675: "*Stališče zgodovinskega društva za Koroško k vprašanju dvojezičnih krajevnih imen in krajevnih tabel na Koroškem*". Stališče je sklenilo predstojništvo in odbor društva.³

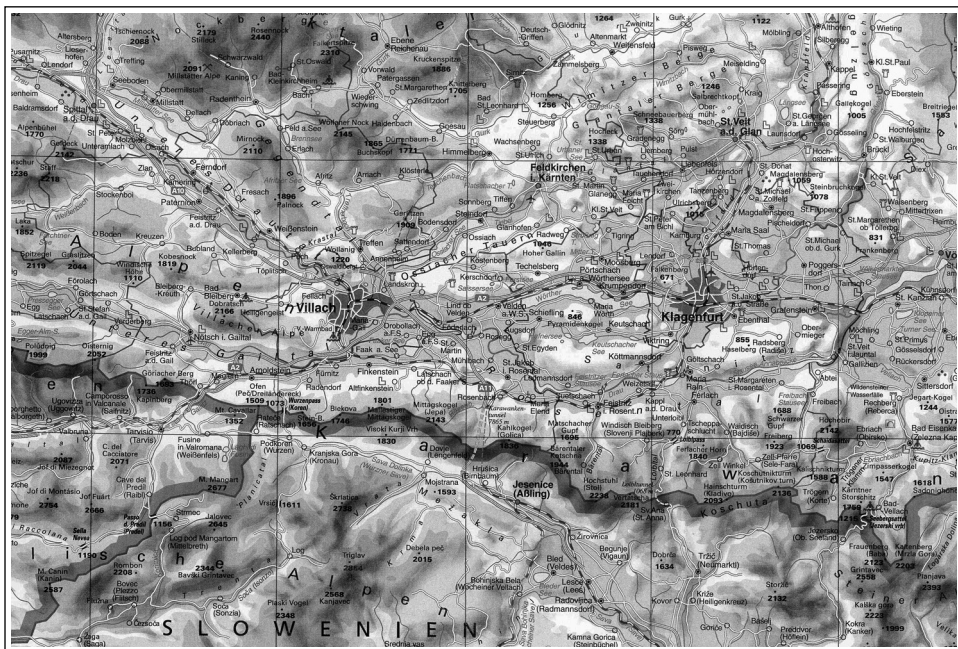
Mogoče je, da se je ta sklep izvršil na željo in predlog, če ne celo na ukaz politično odgovornega na Koroškem. Sklep ni škodi zgodovinskemu društvu v čast, pač pa v njegovo sramoto. Društvo zagovarja pisanje krajevnih imen po pisni in ustni tradiciji na Koroškem, kot je bilo to menda v praksi do leta 1918. Vemo, da je pisavo krajevnih imen do nedavnega predlagal šef Deželnega arhiva in da so se zaradi tega na dvojezičnih tablah pojavila popačena slovenska imena, v posmeh mimoidočim. Naročena in glede pisave "znanstveno utemeljena" imena naj bi se norčevala iz slovenskega jezika in koroških Slovencev, ki do nedavnega niso imeli možnosti soodločanja. Žal to dejstvo potrjuje zapostavljanje Slovencev ob vsaki priložnosti. Z zahtevo po obravnavanju pisave imen po stari praksi se koroško zgodovinsko društvo postavlja na stran nasprotnikov koroških Slovencev. Je vzrok protesta zgodovinskega društva le zagovarjanje neke smešne znanstvene teze ali zahteva političnih sil, ki hočejo nadaljevati s staro prakso?

Junija 2006 so bila v uradnem listu objavljena slovenska krajevna imena takozvanega kompromisnega *Karnerjevega papirja*, ki so bila poprej še predložena v sklepanje sosvetu na Dunaju in njih pisava predlagana od slovenskih in neodvisnih znanstvenikov po veljavnih jezikovnih kriterijih in dejanski rabi po vaseh. Žal je deželni glavar Haider preprečil postavitev predlaganih krajevnih tabel, kar dela še naprej.

Z objavljenim stališčem si je zgodovinsko društvo napravilo medvedjo uslugo že zaradi sledečega:

- Postavlja se na stran protislovenskih politikov.
- Koroškim Slovincem ne dovoljuje soodločanja v lastnih zadevah.
- Negira pisno obliko slovenskih krajevnih imen kot so v rabi že desetletja v vseh slovenskih časopisih in publikacijah na Koroškem in drugod.
- Ne upošteva stalnega razvoja vsakega živega jezika npr. v 100 letih.
- Argumentira z nevarnostjo odtujevanja koroških slovenskih imen v povezavi z deželno zgodovinsko tradicijo.

3 Stellung des Geschichtsvereines für Kärnten zur Frage der zweisprachigen Ortsnamen und Orts-tafeln in Kärnten, Carinthia, Zeitschrift für geschichtliche Landeskunde von Kärnten, I / 2006, str. 675.

Kärnten. Stiefel Wandkarten-Verlag (2006), 1: 330.000 – izrez zemljevida.

- Stavlja zahtevo po zgodovinski pravilnosti. (Se misli podati v Trubarjev ali Valvazorjev čas tudi za nemška imena?)
- Od kod si jemlje društvo pravico do odločanja o pisavi slovenskih krajevnih imen, če ne kot je bilo do sedaj, po naročilu Slovincem nasprotnih političnih sil?
- Pošteno čuteč in misleč Korošec se ne vtika v “zasebne” zadeve sosedu.
- Zahteva društva ni v skladu s členom 7 ADP.
- Zanemarjanje strokovnosti zaradi političnih “potreb” ni častno.

Zusammenfassung

Die zweisprachige Landkarte für Schüler im österreichischen Kärnten

Franz Kukovica

Der Autor stellt vor allem die Reaktionen auf die zweisprachige Landkarte (slowenisch und deutsch) für Kinder vor, welche den slowenischen und deutschen Unterricht an öffentlichen zweisprachigen Volksschulen im österreichischen Kärnten, im Geltungsbereich des Minderheitenschulgesetzes aus dem Jahre 1945, besuchen.

Anfangs erwähnt er das politische Klima in Kärnten, den Kärntner Slowenen nicht gewogen. Am Beispiel aus dem Jahre 1986 beleuchtet er die Vorgangsweise des Landesschulrates für Kärnten, als dieser jede Werbung für eine Anmeldung zum zweisprachigen Unterricht in deut-

scher und slowenischer Sprache an den öffentlichen zweisprachigen Schulen verboten hat. Das Verbot (15.4.1986), in den Schulen Werbeplakate anzubringen, wurde mit gesetzwidriger Vorgangsweise begründet, mit Werbung für schulfremde Zwecke im Schulbereich.

Im zweiten Beispiel aus dem Jahre 2006 beschreibt er den Versuch des Bürgermeisters, den zweisprachigen Unterricht in slowenisch und deutsch im Schuljahr 2006/07 an der zweisprachigen Volksschule in Grafenstein nicht mehr zu ermöglichen.

Den meisten Platz nach dem Erscheinen der zweisprachigen Landkarte Kärnten/öffentliche zweisprachige Volksschulen in Kärntens Gemeinden – Koroška/javne dvojezične ljudske šole v koroških občinah nimmt die Beurteilung und Kommentierung der Reaktion des Verantwortlichen für das Kärntner Schulwesen und Mitglied der Kärntner Landesregierung Martin Strutz und des umfangreichen Beitrages des Herrn Wilhelm Wadl, Leiter des Kärntner Landesarchivs in der Publikation Carinthia I, 2006, Seiten 185 bis 190, welche der Geschichtsverein für Kärnten in Klagenfurt herausgibt, ein. Die zweisprachige Landkarte, hergestellt wegen Bedarf der Kenntnis auch der bodenständigen slowenischen Kärntner Ortsnamen, Berge, Gewässer, ..., wurde zu Beginn des Jahres 2005 an die Schüler verteilt. Es ist die erste zweisprachige Landkarte, welche Schüler jemals erhielten. Der Schulreferent Martin Strutz reagierte zum Vorteil seiner Partei politisch und unkorrekt. Die Tageszeitung Kärntner Krone berichtete am 20.3.2005 über Slowenisierungsversuche in Kärnten und schloss mit der Aussage von Strutz: Ich werde eine Weisung erteilen, dass die Karte im Unterricht nicht verwendet werden darf. Das ist das Produkt von Scharfmachern, die den Frieden im Land stören wollen. Der Autor fragt sich, ob dem Herren bekannt ist, dass im Jahre 1945 die Nazigesetzgebung außer Kraft gesetzt wurde.

Wilhelm Wadls "wissenschaftlich begründeter" Beitrag in der Carinthia I wird als inhaltlich unkorrekt, politisch und polemisch, nicht fachlich ausgerichtet beurteilt und gelangt einem Historiker, dem die Verhältnisse in Kärnten bekannt sind, nicht zur Ehre. Anscheinend wünscht auch er nicht, die Kinder würden in der Umgebung wo sie leben, die bodenständigen Ortsnamen auch auf slowenisch kennen lernen, da es dort wegen ungerechter politischer Entscheidungen, eingeflossen in die Gesetzgebung, keine zweisprachigen Ortstafeln gibt. Methodisch-didaktische Notwendigkeiten berücksichtigt er nicht.

Die Veröffentlichung der Stellungnahme des Geschichtsvereines für Kärnten zur Frage der zweisprachigen Ortsnamen und Ortstafeln in Kärnten nach Beschluss des Vorstandes und Ausschusses des Geschichtsvereines für Kärnten in derselben Publikation auf Seite 675 ist für den Verein nicht ehrenhaft. Unter anderem vertritt er die lächerliche wissenschaftliche These, sich bei der Ortsnamenschreibung an die schriftliche und mündliche Tradition in Kärnten, so wie es angeblich bis 1918 Praxis war, zu halten. Die Mundart wird über die Schriftsprache gestellt, die Weiterentwicklung jeder lebendigen Sprache wird außer Acht gelassen und die richtige Schreibung der Ortsnamen in den slowenischen Kärntner Zeitungen wird nicht berücksichtigt. Diese Forderung des Geschichtsvereines bedeutet, wegen politischer Aufträge und "politischer Bedürfnisse" fachlich nicht korrekt zu handeln und ist als Hilfestellung für antislowenisch eingestellte Gruppierungen in Kärnten zu deuten.